

ПРЕПОРАКИ ЗА ТАРИФИРАЊЕ СУДСКИ ПРЕВОД И ТОЛКУВАЊЕ / март 2023 г.

Основни постулати

- Судскиот превод и толкување претставуваат **специјализиран вид** превод и толкување.
- Преку судскиот превод и толкување **државата ги штити правата на учесниците** во постапките што се одвиваат на јазик што не е нивниот мајчин јазик. Преводот и толкувањето треба да бидат со таков квалитет што ќе обезбеди **правичност на постапката**.
- Член 14(3)(ф) од Меѓународниот пакт за граѓански и политички права (МПГПП) на Обединетите нации и 6(3)(е) Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи го гарантираат **правото на бесплатен преведувач и толкувач** за осомничените и обвинети лица во случај кога тие не го разбираат јазикот или јазиците што се користат во националниот суд.
- Директивата (2010/64/EU) на Европскиот парламент и на Советот од 20 октомври 2010 година го утврдува **правото на толкување (чл. 2) и преведување во кривичната постапка (чл. 3) и заедничките минимални правила (чл. 5 и 6)**, и тоа:
 - Квалитет на толкувачките и преведувачите услуги
 - Контрола врз соодветноста на услугите на преведувачите и толкувачите
 - Доверливост на преведувачите и толкувачите
 - Соодветна замена на преведувачите и толкувачите
 - Комуникациска опрема за толкување
 - Пристап за бранителите и за надлежните органи до националниот регистар на судски преведувачи/толкувачи
 - Обука на судиите, обвинителите и правосудниот персонал вклучен во кривичните постапки за работа со судски преведувачи и толкувачи
- Острученоста на судскиот преведувач/толкувач директно влијае врз способноста на државата да ги заштити човековите права
- Повеќе информации во врска со тарифирањето превод и толкување може да се најдат во Условите за работа и препораките за тарифирање писмен превод наЗПРМ и Условите за работа и препораките за тарифирање при толкување

Обврските на Република Македонија и соодветните органи во однос на судскиот превод и толкување

- Република Македонија е потписник на Универзалната декларација за човекови права на Обединетите нации, Меѓународниот пакт за граѓански и политички права (МПГПП) на Обединетите нации и на Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи со кои **гарантира заштита на човековите права** и е обврзана да ги спроведува и во поглед на судскиот превод и толкување. Засега доброволно, но штом ќе стане членка на ЕУ ќе мора задолжително да ја спроведува погоре споменатата Директива (2010/64/EU).
- Чл. 9 од Законот за кривичната постапка (Службен весник на РМ, бр. 150 од 18.11.2010 година) го утврдува **правото на преведувач, односно толкувач** и утврдува дека обвинетиот кој зборува службен јазик различен од македонскиот има право во постапката да го употребува својот јазик и своето писмо. Дополнително, обвинетиот во постапката пред судот има право на **бесплатна помош од преведувач, односно толкувач**.

За работата со судски преведувачи

- Судските преведувачи поминуваат низ **процес на проверка** што го спроведува Министерството за правда на Република Македонија.
- Од судските преведувачи обично се бара да преведуваат не само кон мајчиниот јазик туку и кон странскиот јазик. Затоа е потребно да се посвети посебно внимание на **квалификациите на судскиот преведувач**.
- Судските преведувачи мора строго да се придржуваат до Кодексот на професионално и етичко однесување и особено до начелото на **доверливост**.

- Онаму каде што е соодветно, на судскиот преведувач треба да му се обезбеди материјалот за превод во **формат што овозможува лесна обработка** на текстот (на пр. Микрософт Ворд, Ексел, и сл.) заради олеснување на процесот на преведување и задржување на квалитетот на преводот.
- На судските преведувачи треба да им се овозможи **разумен временски рок** за испорака на преводот за да може да го спроведат потребното истражување и проверка на квалитетот на преводот во **разумно работно време**.
- На судските преведувачи им е потребна **повратна информација од корисниците** на преводот заради подобрување на квалитетот на преводот и воспоставување конструктивен работен однос.
- Правните системи се различни во различни земји и **нема целосно совпаѓање на правните концепти**. Судските преведувачи се свесни за овие разлики и ним треба да им се овозможи слобода при справувањето со таквите разлики, како и можност да дадат свои **терминолошки забелешки** доколку е тоа потребно.
- Авторите на правните текстови што подлежат на превод треба да се свесни за разликите меѓу правните системите во различни земји и треба да користат **јасен и концизен јазик** што ќе им овозможи на преведувачите и читателите полесно да го сфатат текстот.

За работата со судски толкувачи

- Судските толкувачи поминуваат низ **процес на проверка** што го спроведува Министерството за правда на Република Македонија.
- Од судските толкувачи обично се бара да толкуваат не само кон мајчиниот јазик туку и кон странскиот јазик. Затоа е потребно да се посвети посебно внимание на **квалификациите на судскиот толкувач**.
- Судските толкувачи мора строго да се придржуваат до Кодексот на професионално и етичко однесување и особено до начелото на **доверливост**.
- Во долги и комплицирани судски постапки, и кога има обемни материјали и тешки предмети, се препорачува да му се овозможи на толкувачот **увид во предметот и материјалите** пред да започне постапката или неколку дена пред рочиштето за да може соодветно да ја подготви цела потребна стручна терминологија (на пр. од областа на медицината, финансиите, балистиката и сл.).
- На почетокот од рочиштето треба **да се претстават учесниците** во постапката (судија, обвинител, судски толкувач, адвокати, итн.) и да се нагласи дека **судскиот толкувач е неутрално лице** чијашто задача е да ги толкува сите прашања и изјави совесно и точно.

- На судскиот толкувач треба да му се овозможи место во судницата од каде што ќе може **убаво да ги гледа и слуша сите странки** во предметот. Ова важи и во случај на шушотаж.
- Се препорачува да се користи **симултано толкување** секогаш кога е тоа можно. Повеќе информации за техничките стандарди за опремата за толкување може да се најдат на <https://rb.gy/rjxhxx>.
- Повеќе информации за видовите толкување и работата со толкувачи може да се најдат во брошурата „Кога ви треба толкување“ на ЗПРМ (<https://rb.gy/0kgm77>).
- Ако на рочиштето се презентираат и читаат документи (на пр. обвиненија, договори, писма и сл.), на судскиот толкувач треба **да му се дадат тие документи** (во оригинал или копија) за да може да ги гледа додека толкува.
- Целосното и точно толкување врз основа на белешки бара **максимална концентрација**. Сите интервенции на судиите, обвинителите, адвокатите, итн. во текот на толкувањето го нарушуваат текот на мислата на толкувачот и треба да се прават откако толкувачот ќе заврши со толкувањето.
- Поради тоа што толкувањето бара голема концентрација, потребно е да се прават **чести кратки паузи** и да се ангажираат **најмалку 2 толкувачи за еден настан**.

(Следи Тарифникот за судски превод и судско толкување)

ТАРИФНИК ЗА СУДСКИ ПРЕВОД

ВИД ТЕКСТ	ЈАЗИК Позастапени јазици на / од МКД	Помалку застапени и ретки јазици на / од МКД	Итен превод	Викенд и празник	За секоја дополнителна копија над вообичаените 3 се доплаќа /МКД
ДОКУМЕНТИ (обрасци, формулари, изводи МК, текст од службени печати за заверка, уверенија за државјанство, дипломи, протоколарни документи решенија /изводи од ЦР, извештаи ...)	780,00/910,00	+ 30 - 50%	+ 15%	+100%	155,00
СТРУЧНИ (пресуди, оставински, конечни судски решенија и одлуки, договори, записници, медицинска документација)	975,00/1.100,00	+ 30 - 50%	- 15%	+100%	155,00
ПРЕВОД ОД РАКОПИС	975,00/1.100,00	+ 30 - 50%	- 15%	+100%	
ЛЕКТОРИРАЊЕ	260,00/455,00	260,00/455,00			
ЗАВЕРКА НА ПРЕВЕДЕН ДОКУМЕНТ	455,00				155,00

Услови за соработка

- Цените се однесуваат на една преведувачка страница од 1800 јазични знаци со празни простори.
- Цените се изразени во денари, во бруто износ во кој се пресметани деловните трошоци, даночните обврски и трошоците за пензиско и здравствено осигурување на преведувачот. Во бруто износот е пресметан и персоналниот данок.
- * Ако ангажманот не бара преведувачот да ги остави другите работни ангажмани, да почне да работи веднаш, да работи за време на викенд, празник и навечер, и да преведува повеќе од 4 преведувачки страници на ден, тогаш не е итен.
- Кој превод е итен и степените на итност се дефинирани во општите *Услови за работа и препораките за тарифирање писмен превод на ЗПРМ од 2023 година* што може да ги прочитате (<https://rb.gy/fxvf4h>)
- За секој работен ангажман за суд преведувачот мора да ги пополни, а надлежниот судија мора да ги потпише, работниот налог и пресметката чии обрасци ги изработи ЗПРМ.
- Рок за плаќање: Нарачателот на преводот е должен да го исплати хонорарот и да го уплати персоналниот данок (од наведениот бруто износ во табелата погоре, бруто – персонален данок = хонорар) во разумен рок, во спротивно преведувачот има право да засмета законска казнена камата и да преземе правни дејствија за исплата. Исто така, ако судот не го изврши плаќањето во разумен рок, преведувачот нема никаква обврска да прифати нови ангажмани од истиот суд.
- Сè што не е уредено со овој Тарифник за судски превод и толкување подлежи на одредбите во општите *Услови за работа и препораките за тарифирање писмен превод на ЗПРМ од 2023 г.* (<https://rb.gy/fxvf4h>) и *Услови за работа и препораките за тарифирање при толкување на ЗПРМ од 2023 г.* (<https://rb.gy/bbzqd1>)

ТАРИФНИК ЗА СУДСКО ТОЛКУВАЊЕ

НАЧИН НА ТОЛКУВАЊЕ	ЈАЗИК	Позастапени јазици во МКД	Помалку застапени и ретки јазици Во МКД	Денови подготовка/ ден пат во МКД	Откажан ангажманот во рок од 48 часа во МКД	Викенд и празник	Дежурство	Надвор од местото на живеење, покрај хонорарот се плаќа и*
КОНСЕКУТИВНО СИМУЛТАНО НА ТЕРЕН								
ЦЕНА ПО ЧАС								
Се смета од моментот на пристигнување до моментот на заминување, односно од моментот на тргнување на пат до моментот на пристигнување од пат,		Првиот час: 3.900,00 Секој следен час по: 2.600,00	Првиот час: 4.550,00 Секој следен час по: 3.250,00	9.750,00	75% од вкупниот износ на ангажманот (без деновите подготовка) но не помалку од 3 часа	+100%	+ 50%	+ патни трошоци + трошоци за сместување + дневници
*Според судските деловници се покриваат следниве трошоци: патни - локално, регионално, меѓународно; дневница за храна според закон и реални трошоци за сместување; хонорар за работата и изгубена добивка т.е часовите пат и чекање.								

Услови за соработка

- Цените се дадени по час. Точниот број часови на ангажманот се засметува **од моментот на пристигнување на толкувачот до моментот на заминување на толкувачот**, односно **од моментот на тргнување на пат до моментот на пристигнување од пат**, без оглед колку од тоа време било активно толкување. Часовите во кои толкувачот чека, патува или е од објективни причини спречен да толкува а е присутен, се работни часови на толкувачот што се резервирани за нарачателот и во кои не може да врши друга работа.
- Цените се изразени во денари, во бруто износ во кој се пресметани деловните трошоци, даночните обврски и трошоците за пензиско и здравствено осигурување на толкувачот. Во бруто износот е пресметан и персоналниот данок. За секој работен ангажман за суд толкувачот мора да ги пополни, а надлежниот судија мора да ги потпише, работниот налог и пресметката чии образци ги изработи ЗПРМ.
- Нарачателот е должен, секогаш кога е тоа возможно, да овозможи толкувачите да се подготват за конкретниот случај на кој толкуваат.
- Нормална подготовка подразбира проучување материјал до 15 стр. дневно. Проучување поголеми материјали се смета за обемна подготовка.
- Кога толкувачот патува заради ангажманот, мора да му се исплати дневница за храна и др. трошоци согласно законските одредби.
- Кога толкувачот патува заради ангажманот, организирањето на патувањето, покривањето на патните трошоци и трошоците за сместување се должност на нарачателот.
- Кога толкувачот патува заради ангажманот, нарачателот е должен да му исплати надомест за деновите пат ако ангажманот не е во истиот ден кога е и патувањето.
- Кога толкувачот патува заради ангажманот, ако ангажманот започнува наутро, нарачателот мора да се погрижи толкувачот да стигне на местото на ангажманот најдоцна претходната вечер.
- Рок за плаќање: Нарачателот на толкувањето е должен да го исплати хонорарот и да го уплати персоналниот данок (од наведениот бруто износ во табелата) во разумен рок, во спротивно преведувачот има право да засмета законска казнена камата и да преземе правни дејствија за исплата. Исто така, ако нарачателот не го изврши плаќањето во разумен рок, преведувачот нема никаква обврска да прифати нови ангажмани од истиот нарачател.
- Условите и стандардите за работа на толкувачите се пропишани со општите *Услови за работа и препораките за тарифирање при толкување на ЗПРМ од 2023 г.* може да ги прочитате на следнава врска (<https://rb.gy/bbzqd1>)
- Сè што не е уредено со овој *Услови за работа и препораките за тарифирање писмен превод на ЗПРМ од 2023 г.* (<https://rb.gy/fxvf4h>) и *Услови за работа и препораките за тарифирање при толкување на ЗПРМ од 2023 г.* (<https://rb.gy/bbzqd1>).